

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

מסכת סנהדרין - דף יז

"לשמוע" שאינה מחוייבת לקרא אלא לשמוע. ומקרי שאינה מחוייבת בדבר לגבי איש אבל אשה מוציאה את חברתה. ע"כ תו"ד המבואר שלכתחילה בודאי אין לאשה להוציא איש, ובמ"ב נקט ביותר שהטעם הוא מצד "כבוד הציבור". המקור של דברי המ"ב הוא מהמגן אברהם, אך יסוד הדיון נראה שהועתק מהכל בו, ושם יש תוספת אומר הנוגעת לנידון דין, וז"ל הכל בו (סי' מה) "נשים כיון שהן חייבות שאף הן היו באותו הנס י"ל שמוציאות אף האנשים, ואעפ"כ אין ראוי להשלים בהן עשרה, דכל מקום שהצריכו עשרה אנשים בעיניו. והבעל עשרת הדברות כתב שאין נשים מוציאות אנשים בקריאתם והטעם משום דקול באשה ערוה, ואע"ג דמדליקות נר חנוכה ומברכות לא דמי לפי שאין צורך שיהיו שם האנשים בעת ההדלקה.

אמר רבי יהושע בן לוי, שאין סומכים את החכמים בחו"ל, ואין כונתו שאין דנים דיני קנסות בחו"ל שהרי למדו במשנה במכות בסנהדרין נוהגת אף בחו"ל. **דנה הגמ'** האם מועיל לסמוך חכמים שבחו"ל, היינו הסומכים יהיו בארץ והנסמכים בחו"ל. **נקטת הגמ'** שלא מועילה סמיכה אם אין הנסמך ליד הסומך, **ממה שריו"ח** הצטער על רב שמן בר אבא שלא יכל לסמוכו כיון שלא היה בסמיכות מקום. **וכן רבי שמעון בן זירוד ורבי יונתן בן עכמאי** סמכו מי שהיה על ידם ולא סמכו מי שלא היה על ידם. **ריו"ח שקד לסמוך את רבי חנינא ורבי הושעיא** ולא עלה הדבר ביזו, והצטער ריו"ח. **אמרו לו** שלא יצטער כיון שהם מבית עלי ואמר רבי שמאל בר נחמן בשם רבי יונתן שאין צאצאי בית עלי זוכים להסמך **שנאמר** "לא יהיה זקן בבירך כל הימים" ולא יתכן לבאר "זקן" כפשוטו בימים **שהרי** נגזרה זמירה על בית עלי "כל מרבית ביתך ימותו אנשים", אלא הביאור שלא יהיה זקן סמוך. **רבי זירא החביא** את עצמו כדי שלא יסמכוהו, היות ואמר רבי אלעזר תהיה באפילה כדי שתחיה. אך **לאחר ששמע** שאמר ר"א שאין אדם עולה לגדולה אא"כ מוחלים לו על כל עונותיו, המציא את עצמו שיסמכוהו. **כאשר** סמכו את רבי זירא שרו לו כעין שירה של כלה לחופתה שאין צריכה היא למאומה והיא יעלה כלה. **כאשר סמכו** את רבי אמי ורבי אסי שרו להם שיסמכו אנשים כמותם, ולא יסמכו אנשים שונים נותנים טעם לדבריהם, והפכים טעמי תורה, וי"א שאמרו ששרו שלא יסמכו אנשים שמונעים טעמי תורה, ואנשים ריקים.

כאשר הגיע רבי אבהו לבית הקיסר בשובו מבית המדרש, יצאו נשים מבית הקיסר ושרו לפניו נשיא בעמו מנהיג אומתו נר המאיר ברוך בואך לשלום.

דין עגלה ערופה לדעת ר"ש בג' דיינים. **לדעת רבי יהודה** בה' דיינים. **המקור לשיטת רבי יהודה**, "ויצאו זקניך ושופטיך" זקניך ב', שופטיך ב', אין בי"ד שכול, נמצא 5. **ר"ש** **יסביר** כי למד שצריך המיוחדים שבשופטיך **היינו** סנהדרין גדולה, ורבי יהודה למד דין זה ממה שאמרה תורה "זקניך" ולא "זקני". **ור"ש נקט** מזקני היה משמע זקני השוק, זקניך היה משמע סנהדרין קטנה, ושופטיך מלמד סנהדרין גדולה. **ורבי יהודה למד** שלומדים מזקני הנאמר בסמיכת פר העלם דבר, שאף שם מבואר שצריך סנהדרין גדולה. **זוחה הגמ'** שאין רבי יהודה לומד מפר העלם דבר, שא"כ היה לומד את כל ההלכות משם, **אלא** למד מיתור "ו" במילה "ושופטיך", **ור"ש** לא דרש "ו". בפסוק של דין עגלה ערופה כתוב "ויצאו זקניך ושופטיך ומדדו", מדוע לא דרשים "ויצאו" ו"ומדדו". דין **ויצאו** ולומדים שצריכים לצאת הזקנים ולא שלוחם. **ומדדו** אף אם נמצא סמוך לעיר צריך להתעסק במדידה. **המשנה שלנו** אינה כדעת רבא"י שלדעתו במעשה המדידה וכו' צריכים **להשתתף מלך וכהן גדול** שדרש "מלך במשפט יעמיד ארץ" "ובאת אל הכהנים הלויים אל השפט" **מבואר** שמלך וכהן גדול נכללים בכלל "ושופטיך".

הסתפקה הגמ' האם רבא"י מודה לגבי סנהדרין לר"ש ולר"י, או שלדעתו צריך את כל חכמי הסנהדרין. **מנסת הגמ'** להוכיח מדיון זקן ממרא, יש הלכה שדיוני של זקן ממרא הוא דווקא באופן שהמרה את פי החכמים שהיו בלשכת הגזית, **ודין זה למדו** בברייתא ממה שנאמר "וקמת ועלית" וכו' מלמד שהמקום קובע. ולגבי מה הדין אמור, אם יצאו מקצת מהסנהדרין אין לומר שהוא ממרא שיהיו יתכן שאלו שנתארו במקומם סברו כמותו. **אלא** יצאו כולם, ויתכן הדבר **רק כששרו את נאמר שראב"י** סובר שכל הסנהדרין יוצאים לצורך מדידת העיר הקרובה לחלל, שאל"כ אין לסנהדרין לצאת ממקומה שנאמר "שררך את הסהר אל יחסר המזג". **ביאר אביי**, שיתכן ויצאו להוסיף על שמחה של ירושלים או של העזרות שמבואר שהמנה שדין זה נקבע ע"י 71 דיינים. **מ"ס הביאו ברייתא** שמבואר כנאמר לעיל ש"וקמת ועלית" מלמד שדווקא שהמרה על החכמים במקומם **ובאותה ברייתא מבואר** שכל הסנהדרין יצאו לצורך הוספת העיר כדברי אביי, או יצאו לצורך מדידת העיר לחלל בדין עגלה ערופה **ונכוח שראב"י** סבר שכל הסנהדרין יוצאים.

למדנו במשנה שנטע רבעי ומעשר שני שאין דמיו ידועים מוכרע ע"פ ג'. **מבאר הגמ'**, אין דמיו ידועים הכונה שהרקיבו הפירות והחמיץ היין וסכף שהחליד שאין ידוע שומתם עתה. **למדנו בברייתא** שצריך **בדוקא ג' אנשים בקיאים** שהם סוחרים והם קובעים את המחיר של הדברים שאין שומתם ידוע, וניתן לצרף שמאי נוכרי או אפילו שהוא בעלים של הפירות. **הסתפק רבי ירמיה** אם ג' אנשים שישאל אותם הם שותפים, האם נחשבים לאדם אחד או לג' אנשים. **ניסו להוכיח** מהברייתא שמבואר "איש ושתי נשוי פודין מעשר שני שאין דמיו ידועים" **והבינה הגמ'** שהנשים שותפים עם בעליהם וא"כ מוכח שנחשבים לג' אנשים שונים. **זוחה הגמ'** יתכן והנשים היו עושות עיסקה לעצמן כרב פפא ואתנה בת אבא סורא, שלא היו שותפים בסוחרתם. **פדיון הקדש** נעשה בג', **ולדעת ראב"י** אפילו דבר קטן צריך פדיון בעשרה, וביאר ר"פ לאביי שהמקור הוא ממה שנאמר בפרשת פדיון עשר פעמים "כהן". **ואם רבנן** למדו ג' חמת שבפדיון בהמה טמאה נאמר ג' פעמים "כהן", א"כ בפרשת פדיון **קרקע** נאמר 4 פעמים כהן, ומדוע נאמר 9 ישראלים וכהן. אלא **בפדיון קרקע** נשלמו העשרה כהנים האמורים בפרשת ערכין (3) פדיון **בהמה טמאה** (3) **ובפדיון קרקע** (4), א"כ שבפדיון צנטר 6, שעד אז כתוב 6, **ונשאר הגמ'** בקושיא.

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

קול באשה ערוה, מתי?

בנידון של סמיכת החכמים הביאה הגמ' שכאשר הגיע רבי אבהו לבית הקיסר בשובו מבית המדרש, יצאו נשים מבית הקיסר ושרו לפניו נשיא בעמו מנהיג אומתו נר המאיר ברוך בואך לשלום.

וצריך להשכיל, היתכן שלא חשש רבי אבהו למה שאמרו חז"ל קול באשה ערוה, ואמנם יתכן שלא היה ברירה ביזו וכד', א"כ מדוע נזכר הדבר בש"ס ללא סייג וענין בדבר. עוד גמרא שצריך להבין מעין אותו ענין, מבואר בגמ' בב"מ (פד, א) ריו"ח ישב בפתח בית הטבילה כדי שיפגשו בו בנות ישראל העולות מן הטבילה ובזכות כך יהיה להם בנים יפים כמוהו ועמלים בתורה כמוהו. ולא פחד מעין הרע כיון שהיה מצאצאי יוסף הצדיק שהם מעבר לעין הרע. אך יתכן שישב אותו צדיק על פתח בית הטבילה. אמנם לא חשש לעין הרע מחמת יופיו, האם מותר לדבר הזה ואין חשש להרהור עבירה.

כתב הרשב"א בשלהי מסכת קידושין בסוגיות של איסור יחוד, וז"ל "הכל לפי דעת יראת שמים. וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו, אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצרו, עושה. ואפילו להסתכל בבגדי צבעונים של אשה אסור, כדאייתא בספ"ע ז". ואם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו, ואין מעלה טינא כלל, מותר לו להסתכל ולדבר עם העולה ולשאלו בשלום אשת איש, והיינו ההיא דרבי יוחנן דיתבי אשערי טבילה ולא חייש איצרו הרע. ורבי אמי דנפקי ליה אמהתא דבי קיסר, וכמה מאברי דמשתעי בהדי הנהו מטרוניתא, ורב אדא בר אבהו שאמרו בכתובות דנקיט כלה אכתפיה ורקיד בה, ולא חייש להרהורא, מטעמא דאמרן.

אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול שמכיר ביצרו, ולא כל ת"ח בוטחין ביצריהן כדחזינן בשמעתין כל הני עובדין דמיתת' ואשרי מי שגובר על יצרו ועמלו ואומנתו בתורה שבשרי תורה עומדים לו לאדם בילדותו ונותנין לו אחרית ותוקה לעת זקנתו. שנאמר עוד ינובון בשיבה דשניו ורעננים יהיו ואמן כן יהי רצון". עכ"ל.

קריאת המגילה ע"י אשה?

מענין לענין באותו ענין, לאחר ששמענו מדברי הרשב"א שלא חש רבי אבהו לקול באשה לרוב צדקתו וגדלותו וכו'. אולם כפי הנזכר בסוגיא מדובר שאותן נשים נוכריות שרו לפניו, יש לברר האם בדבר שאינו שירה יש חשש שקול באשה ערוה או לא.

עיקר הסוגיא אמרו במסכת ברכות (כד, א) שם למדו "אמר שמואל קול באשה ערוה שנאמר כי קולך ערב ומראך נאוה", ביאר רש"י ממה ששיבח הכתוב את קול האשה משמע שיש בזה תאוה.

מענה יש לברר כלפי מה אמרו "קול באשה" האם באשתו לגבי ק"ש או בזמן איסור, האם לגבי שאר נשים, האם קול דיבור אף הוא אסור, או רק קול זמר שירה. ברשב"א הביא מדברי הראב"ד שלגבי אשתו לא חוששים לפניה ידה ורגליה וקול דבורה שאינו זמר, ושערה מחוץ לצמתה שאינו מוסתה, מפני שהוא רגיל בהן ואין זה מטרדו. (יש לדקדק בלשונו הטהור של הראב"ד שהמיר שיער היוצא מהצמח דווקא לגבי אשה לבעלה, וח"ו מלהורות היתר בשיער כלפי העולם.)

ממשיך הראב"ד, ובאשה אחרת אסור להסתכל בשום מקום ואפילו באצבע קטנה ובשערה, ואסור לשמוע אפילו קול דבורה כדאמרין בקדושין (ע, א) לישדר מר שלמא ליתלא, אמר ליה הכי אמר שמואל קול באשה ערוה. היינו הוכיח הראב"ד מהגמ' בקידושין שכל דיבור אסור באשה, לא רק קול זמר. אלא סייג הראב"ד את דבריו, "מיהו נראה דדוקא קול של שאלת שלום או בהשבת שלום כי התם, דאיכא קרוב הדעת". המאירי הוסיף עוד משפט שיש בו לבאר את דברי הראב"ד "ומו"מ אפשר לומר ששאלת שלום והשבתו כעין זמר הוא", היינו איסור שמיעת קול אשה המוגדר לערוה, באשה שאינה אשתו, כולל כל דיבור של קרבה, לא רק זמר ושירה אלא אף שאלת שלום או להשיב שלום, אף דיבור בריטב"א כתב שדווקא קול זמר אסור וקול דיבור לא חששו. (הריטב"א נקט בדבריו שכל האיסור בגמ' הוא לגבי קריאת שמע. אולם יש לעיין שם בגמ' ובביאור רש"י שלגבי אשתו האיסור הוא בזמן ק"ש ואמירת דבר שבקדושה, אולם לגבי שאר נשים האיסור עומד בכל רגע.)

מענה יש לברר, האם מותר לצאת ידי חובת קריאת המגילה ע"י נשים. מצד עצם חיוב קריאת המגילה, אמנם קריאת המגילה היא מצוות עשה מדרבנן שהזמן גרמא, ומחמת זה היה מקום לפטור נשים, אך כבר אמרו חז"ל שאף הם היו באותו הנס ונשים חייבות בקריאת המגילה. השאלה האם הם יכולים להוציא גברים. הנידון תלוי ביסוד הדיון האם לנשים יש ערבות או לא. ועי' בביאור הלכה (תרפט) שמחמת הספק האם נשים בכלל ערבות נקט שאין להם להוציא אחרים כאשר הם כבר יצאו ידי חובה. וכתב המחבר (שם סעיף ב) ש"י"א שהנשים אינם מוציאות את האנשים. בביאור הענין כתב המ"ב (ז)

לא דמי לנר חנוכה דשאני מגילה דהוי כמו קריאת התורה ופסולה מפני כבוד הצבור, ולכן אפילו ליחיד אינה מוציאה משום לא פלוג, וגם דאפשר דאשה אינה חייבת בקריאה רק לשמוע וכדלקמיה (כמבואר בדברי הרמ"א שאשה מברכת